

Jarduera Gida

Argitaratzailea
ONAY
Nafarroa Behereko etorbidea 64, 1º
31006 Iruña-Nafarroa
(+34) 948 176 048

onay@onay.org
www.onay.org

Egilea eta eduki prestatzailea
Mónica Nuño Viguria

Ilustrazioa eta maketazioa
Ivette Idayari Guardado Henríquez

Laguntzailea
Myriam Cameros Sierra

Inprimatzailea
Gráficas Allo

Lege Gordailua
NA 243-2026

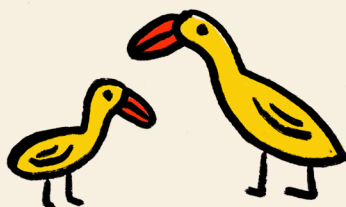
Finantzatzailea
Gobierno de Navarra

Oharra:

*Lan hau nahi bezala kopia, banatu eta komunikatu daiteke jendaurrean, baldin eta egilea nor den esaten bada eta merkataritza xedeetarako erabiltzen ez bada.

1. Sarrera	3
2. Gidaren asmo hezigarriak	4
3. Helburuak eta gaitasunak	4
Helburu orokorra	4
Berariazko helburuak	4
Gaitasunak	5
4. Metodologia	7
5. Jardueren antolamendua	7
6. Laneko Kronograma Proposamena	8
7. Jarduerak	9
A atala: irakurri aurrekoa	9
B Atala: Irakurri bitartekoa	14
C atala: Irakurri ondokoa	16
8. Ebaluazioa	20
1. ERANSKINA	21

1. Sarrera :

2015. urtean, Nazio Batuek Garapen Jasangarrirako Agenda 2030 onetsi zuten. Agendan, Garapen Jasangarrirako Helburuak (GJH) bilduak daude (guztira, 17), eta injustizia soziala, desberdintasuna, muturreko pobrezia, klima-larrialdia eta beste gai batzuk jorratzen dituzte.

Helmuga horiek lortuko badira, jende guztiak lagundu beharko du: gobernuak, enpresek, gizarte zibilak, eta gutariko bakoitzak bai gure kasa, bai gure komunitatearekin batera.

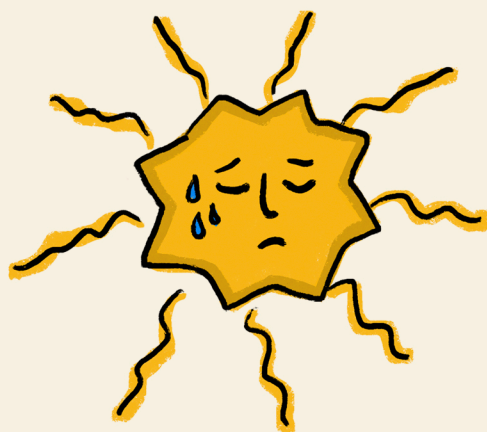
ONAYn lanean ari gara GJH horiek lortzeko eta Garapen Jasangarrirako eredu bat erdiesteko. Horrela, mundu bidezkoago eta jasangarriagoa eraikitzeko gauza den gizarte bat sustatu nahi dugu.

Bada, bi baliabide hezigarri prestatu ditugu, hots, "Marianaren baratza" eta esku artean darabilzuen jarduera proposamen hau, **Haur Hezkuntzako eta Lehen Hezkuntzako lehen mailetako ikasleak Hegoalde Globalean diren errealitateetara hurbiltzeko, elkartasuna, lankidetzaz, berdintasuna eta jasangarritasuna** sustatzen dituen istorio baten bitartez.

"Marianaren baratza" ipuinak El Salvadorreko landa eremuko komunitate batean gertatzen da. Han, emakumeek elkarrekin lan egiten dute lurra zaintzeko eta familien elikagaia bermatzeko. Haien istorioa abiaburu harturik, ikasleek ikasiko dute zeinen garrantzitsua den ingurumena zaintzea, emakumeen jakintzak aintzat hartzea, kultur aniztasuna errespetatzea eta tokiko ekintzak munduko erronka handiekin lotuta daudela ulertzea. Hori guztia lehen haurtzaroko adinetara egokitua.

Ipuinarekin batera prestatu dugun gida hezigarriak jarduera proposamenak eskaintzen dizkie irakasleei. **Bizipenei, zentzumenei eta sormenari lotutako jarduerak** dira, ipuina irakurri aurretik, bitartean edota ondoren egiteko moldean antolatuak. Jarduerak aukera ematen dute **Herritartasun Globalerako Hezkuntza Eraldatzailearen** funtsezko kontzeptuak era egokituan aztertzeko, hala nola elkarren mendekotasuna, justizia soziala, zaintza eta lankidetzaz.

Proposamen horren bidez, ONAYk hezkuntza jakin batekin berretsi nahi du bere konpromisoa, hots, hezkuntzak balio dezala **bizi diren munduarekin konprometituak dauden haurrak hezteko**, eta ikas dezatela zer eginkizun duten etorkizun bidezkoago, jasangarriago eta solidarioago baten eraikuntzan.

2. Gidaren asmo hezigarriak

Gida hau Marianaren baratzea ipuina lantzeko prestatu da, haur Hezkuntzako irakasleek -eta, kasu bada, Lehen Hezkuntzako lehen mailakoek- **Herritartasun Globalerako Hezkuntza Eraldatzaileari** lotutako edukiak ikasgelan landu ditzaten.

Hegoalde Globaleko landa eremuko komunitateen errealitateak erakutsi nahi dizkie haurrei; kasu honetan, El Salvadorreko egoera, enpatian, errespetuan eta konpromisoan oinarrituta. Horretarako, adin horietara egokituta dauden proposamenak erabiltzen dira, arlo sentsorialetik, sinbolikotik eta ludikotik abiatuta, ikaskuntza esanguratsuak sustatzeko.

Gida **hiru uneren** inguruan dago antolatua (irakurri aurrekoa, irakurri bitartekoa eta irakurri ondokoa), bai eta **funtszeko gai ardatzen** inguruan ere:

- ☘ Hazia eta lurra.
- 👤 Emakumeen talde lana.
- 😊 Merkatua.
- ☁ Ura eta klima-aldaketa.

3. Helburuak eta gaitasunak

Helburu orokorra

Ikasleak Hegoalde Globalaren errealitateetara hurbiltzea, El Salvadorren girotuta dagoen istorio ilustratu baten bidez, hainbat balio sustatuta, hala nola lurra zaintzea, genero berdintasuna, elikadura burujabetasuna eta ingurumen jasangarritasuna.

Berariazko helburuak

Kontzeptuari dagozkionak:

- ★ Elikadura burujabetasunaren kontzeptura hurbiltzea eta elikadurarako giza eskubidearekin zer lotura duen ulertzea.
- ★ Emakumeek lurraren zaintzan eta komunitatearen elikaduran zer eginkizun duten jakitea.
- ★ Klima-aldaketak eguneroko bizitzan dituen ondorioak erraz ezagutzea.

Prozedurari dagozkionak:

- ✳ Errespetuzko eta enpatiazko jarrerak garatzea beste errealitate batzuekiko.
- ✳ Natur ingurunea bere testuingurutik zaintzeko moduak aztertzea.
- ✳ Landaketa, kontsumo arduratsu eta komunitate-bizitzari lotutako jardueretan parte hartzea, ipuinean landu denarekin lotuta.

Jarrerari dagozkionak:

- ✳ Talde lana eta denen arteko ahalegina baloratzea.
- ✳ Landa-inguruneetako emakumeen ezagutza aitortu eta aintzat hartzea.
- ✳ Munduko beste leku batzuetan diren beste bizimodu, testuinguru... batzuekiko jakin-mina garatzea.
- ✳ Aniztasunarekiko errespetua eta tokikoaren eta globalaren arteko lotura sustatzea.

Gaitasunak

Ipuina eta proposatutako jarduerak lagungarriak dira LOMLOE legearen curriculumaren funtsezko gaitasun hauek garatzeko, Haur Hezkuntzako etaparako eta Lehen Hezkuntzako lehen mailetarako:

Hizkuntza-komunikaziorako gaitasuna:

- ✳ Haurrek ipuinaren narrazioan parte hartzen dute, beren ideiak, emozioak eta galderak adierazten dituzte, eta hiztegi berria erabiltzen dute (hazia, baratzea, komunitatea, etab.).

Gaitasun pertsonala, soziala eta ikasten ikastekoa:

- ✳ Lankidetzaren sustatzea du ipuinaren balioekin bat: lankidetzaren, elkarri laguntzea, zereginak banatzea eta arazoak elkarrekin konpontzea.
- ✳ Emozioak (norberarenak eta besteenak) ezagutzea eta zailtasunak kudeatzea (lehortea edo klima-aldaketa) sustatzen du; halaber, beste pertsona batzuen eta ingurunearen zaintza sustatzen du, bai eta inguruneari buruzko hausnarketa ere.

Herritar gaitasuna

- ☀️ Lurra zaintzearen aldeko kontzientzia sustatzen da, elkarrekin lan egiten dugu, emakumeek komunitatean duten eginkizuna baloratzen dugu, eta ekintzek beste pertsona batzuei eta planetari eragiten dietela.
- ☀️ Emakumeek komunitateen jasangarritasunean duten eginkizun eraldatzailea eta talde lanaren balioa identifikatzea.

Ekintzailetarako gaitasuna

- ☀️ Sormena, ekimena eta proiektu kolektiboetan parte hartzea garatzen da (nola sortu baratza bat, merkatu bat irudikatzea, ezagutzak partekatzea)
- ☀️ Emakume ekintzaileak eta ausartak erakusten dira, eredu eta erreferente gisa.

Kulturaren kontzientzia eta adierazpenerako gaitasuna

- ☀️ Sustatzen da El Salvadorreko kulturara, bertako paisaietara, nekazaritza-tradizio-etara eta jakintza komunitarioetara hurbiltzea, eta ikasleei kultur aniztasuna ezagutzen eta baloratzen laguntzen die.
- ☀️ Sorkuntza artistikoa, ipuinaren ilustrazioetan eta El Salvadorreko kultur elementuetan (koloreak, ehunak, sinboloak) inspiratua.

4. Metodologia

Gida honen oinarrian dagoen metodologiak pedagogia kritiko eta eraldatzailea du abiaburu, lehen hezkuntzako etapara egokitua. Beraz, honakoa lehenesten da:

- **Ikaskuntza sentsoriala eta esperientzia bidezkoa:** haziak manipulatzeko, landatzea, lurra ukitzea, soinuak entzutea, abestiak asmatzea edo eszenak antzeztea.
- **Jolas sinbolikoa:** errealitatea irudikatzeko bide gisa ulertuta (merkatua, euria, baratze komunitarioa).
- **Adierazpen artistikoa eta plastikoa:** horma-irudi, marrazki, collage eta eskulanen bidez.
- **Elkarrizketa gidatua:** entzuketara, elkarrizketa eta esanahien talde eraikuntza sustatzera bideratua.
- **Parte-hartze aktiboa:** haurrak beren ikaskuntzaren protagonistak dira, ipuinean landutakoa beren esperientziarekin lotuz.

5. Jardueren antolamendua

Jarduerak hiru unetan daude banatuta:

- **Ipuina irakurri aurrekoa:** ikasleak motibatze eta alde aurreko ezagutzak pizteko jarduerak.
- **Irakurri bitartekoa:** kontakizuna prozesu parte-hartzailea egiteko moduko proposamenak.
- **Irakurri ondokoa:** sakontze eta ekintza jarduerak, gai ardatzen inguruan antolatutak:

- ★ Hazia eta lurra.
- ★ Emakumeen talde lana.
- ★ Merkatua.
- ★ Ura eta klima-aldaketa.

6. Laneko Kronograma Proposamena

Honako kronograma honek orientabide malgua eskaintzen du, irakasleek "Marianaren baratzea" ipuinari lotutako jarduerak antolatzeko. 3-5 aste inguruko garapena proposatzen da, taldearen erritmora egokituta beti, bai eta ikasgelan dagoen denborara ere, eta irakasle bakoitzak edukiak noraino landu nahi dituen kontuan hartuta.

ASTEAK	JARDUERAK	HELBURUA	DENBORA, GUTXI GORABEHERA
1. astea: Prestaketa eta testuinguruan kokatzea	Irakurri aurrekoak	Aldez aurreko ezagutzak piztea, ikusmina eragitea eta istorioa Hegoalde Globalean kokatzea (El Salvador).	30-45 minutuko 2-3 saio.
2. astea: ipuina irakurtzea	Irakurri bitartekoak	Irakurri bitartean, ulerkuntza, pentsamendu kritikoa eta lotura emozionala sustatzen dituzten galderak egitea.	30-45 minutuko 2 saio
3. eta 4. asteak: Esplorazioa, jolasa eta gogoeta	Irakurri ondokoak	Gai nagusietan sakontzea: elikadura burujabetasuna, talde lana, klima-aldaketa, lurra zaintzen duten emakumeak. Istoria ikasleen bizitzarekin lotzea, zaintza, lankidetzak eta parte-hartze arloko jarrerak sustatuz.	30-45 minutuko 7 saio.
5. astea: Itxiera, ebaluazioa eta ospakizuna	Ebaluazio jarduerak.	Ikaskuntzak finkatzea, prozesua ospatzea eta lan egindakoari zentzu komunitarioa ematea.	30-45 minutuko 1-2 saio

Kronograma hau ez da zurruna. Irakasleak nahi bezala egokitu dezake, dela eskura duen ordutegira, ikastetxeko proiektuetara, taldearen heltze mailara, jarduerak bakoitzak pizten duen interesera, jarduerak atari zabalean egiteko aukerara, etab.

7. Jarduerak

A ATALA : Irakurri aurrekoa

Aldez aurreko jarduerak lagungarriak dira ipuina bere testuinguruan kokatzeko, ikasleengan ikusmina sortzeko eta historian lantzen diren funtsezko kontzeptuak azaltzeko. Jarduerak nagusiki sentzorialak, sinbolikoak, plastikoak eta elkarriketei lotutakoak dira, ikasleen zuzeneko errealitatetik abiatzeko.

1. Lurraren kutxa misterioitsua

Helburua: Ikusmina piztea eta ipuineko funtsezko osagaiak azaltzea (haziak, lurra, ura, merkatua).

Materialak: kutxa handi apaindu bat; barnean haziak, eskukada bat lur pote batean, pitxer bat ur, kolore biziko oihala, saski txiki bat.

Garapena:

1. Prestatu ikaskuntza kutxa bat, istorioaren edukiak gogora ekartzen dizkiguten osagai batzuez betea. Garrantzitsua izanen da kutxa erakargarria izatea eta ikasleen artean ikusmina sortzea. Ukitu, usaindu, dastatu, ikusteko... moduko objektuak sartu beharko dira, arlo sentzorialarekin eta eguneroko bizipenekin lotu ahal izateko (jan, erein, zaindu). "Materialak" atalean, objektu batzuk proposatzen dira, baina erantsi lasai zure ustez helburua betetzen lagundu dezaketen objektu guztiak.

2. Erakutsi kutxa itxia eta galdetu: **"Zuen ustez zer dago barruan?"**

3. Atera objektuak banan-banan, eta ikasleek ukitu eta usaindu ditzatela.

4. Objektu bakoitzaren ondotik, galdera batzuk eginen dira: **"Zertarako balio du?", "Zer ikusi du gure bizitzarekin?", "Zer gertatuko litzateke, halakorik ez bagenu?"**.

Gorde berriz ere dena kutxan eta kontaeizu: *"Gaur ezagutuko dugun istorioan objektu horiek oso eginkizun garrantzitsua betetzen dute"*.

2. Baratze irudikatuaren horma-irudia

Helburua: Alde aurreko ideiak piztea janaria nola hazten den eta nork zaintzen duen adierazteko

Materialak: paper jarraitua, errotulagailuak, ezkoak, eranskailuak edota fruta eta barazki ebakinak.

Garapena:

1. Sartu baratze kontzeptua: ***“Zer da baratzea? Zuetako inork edo zuen aitona-amonek badute baratzerik?”***
2. Jarri paper handi bat paretan, izenburu honekin: “Gure baratzea”.
3. Ikasleek marraztu edo itsatsiko ditu haien iritziz baratzeak izan beharko lituzkeen elementuak: landareak, frutak, barazkiak, ura, zaintzaileak, animaliak.
4. Egin galderak: ***“Nork zaintzen du baratzea?”***, ***“Zer behar du haziak hazteko?”***.
5. Behin bukatutakoan, iruzkindu: ***“Gaur, Mariana ezagutuko dugu; berak ere baratze bat dauka bere familiarekin”***.

3. Haziaren abestia

Helburua: Sartu hazi bakoitzak bizitza eta etorkizuna gordeak dituelako ideia

Materialak: hazi handi bat (adibidez, frijol edo babarrun ale bat kutxatila garden batean).

Garapena:

1. Erakutsi hazia eta galdetu: ***“Zuren ustez, zer dago hain gauza txikiaren barruan?”***.
2. Asmatu elkarrekin kantu edo errima txiki bat, adibidez: ***“Hazia, hazia, lurrean esnatzen da, urarekin eta eguzkiarekin hazten da eta elikatuko zaitu”***.
3. Haur bakoitzak keinu bat egingen du laguntzeko (uzkurtu hazia, landare baten moduan luzatu).
4. Bukatzean, azaldu: ***“Haziak protagonistak ere izanen dira entzungo dugun istorioan”***.

4. El Salvador izeneko herrialde batera joango gara:

Helburua: Istorioa gertatzen den herrialdea aipatu, mapan kokatu eta haren natur inguruneari dagozkion oinarritzko elementuak ezagutuko ditugu, ipuinaren edukia aurreratu gabe.

Materialak: munduko mapa, El Salvadorreko irudiak (natura, baratzeak, etxeak, merkatuak, haziak, emakume nekazariak...). Aukerazko beste material batzuk: loretako ehunak, giro soinuak, egiazko haziak, artaburuak...

Garapena:

1. Irudimenezko bidaia txikia:

Esan taldeari begiak ixteko eta proposatu jolas bat:

“Bidaia bat egingo dugu irudimenarekin. Leku batera iritsiko gara eta, han, lurra oso emankorra da, mendi berdeak daude, sumendiak, baratzeak eta kolorez betetako merkatuak. Prest?”

Ikasleen irudimenez jokatzeko duen bitartean, egin soinu leunak (natura, edo bidaia soinuak). Ireki munduko mapa bat eta iradoki:

“Hemen dagoen herrialde txikitxo bateraino joan gara... El Salvador deitzen da”

2. Han topatuko duguna:

Erakutsi El Salvadorreko irudi errazak: mendiak eta sumendiak, etxeak, baratzeak eta milpak, haziak, landa merkatuak, emakumeak biltzen edo ereiten. Irudi bakoitzaren atzean, galdera irekiak egiten ahal dituzu. Adibidez

“Zer ikusten duzu hemen?”

“Zertan da antzekoa edo desberdina gure hirian edo herrian ikusten dugunarekin?”

“Zure ustez, zer gauza dira garrantzitsuak leku horretan?”

3. Herrialde desberdin bateko soinuak eta koloreak

Erakutsi elementu sentsorial batzuk: txori tropikalen edo kilkerren soinuak, El Salvadorreko jantzien oihalen edo koloreen irudiak, artaburu bat (posible bada), hazi handi baten argazkia; adibidez, ayote haziarena. Helburua da erakustea mundua anitza dela eta gureaz bestelako testuinguruak daudela.

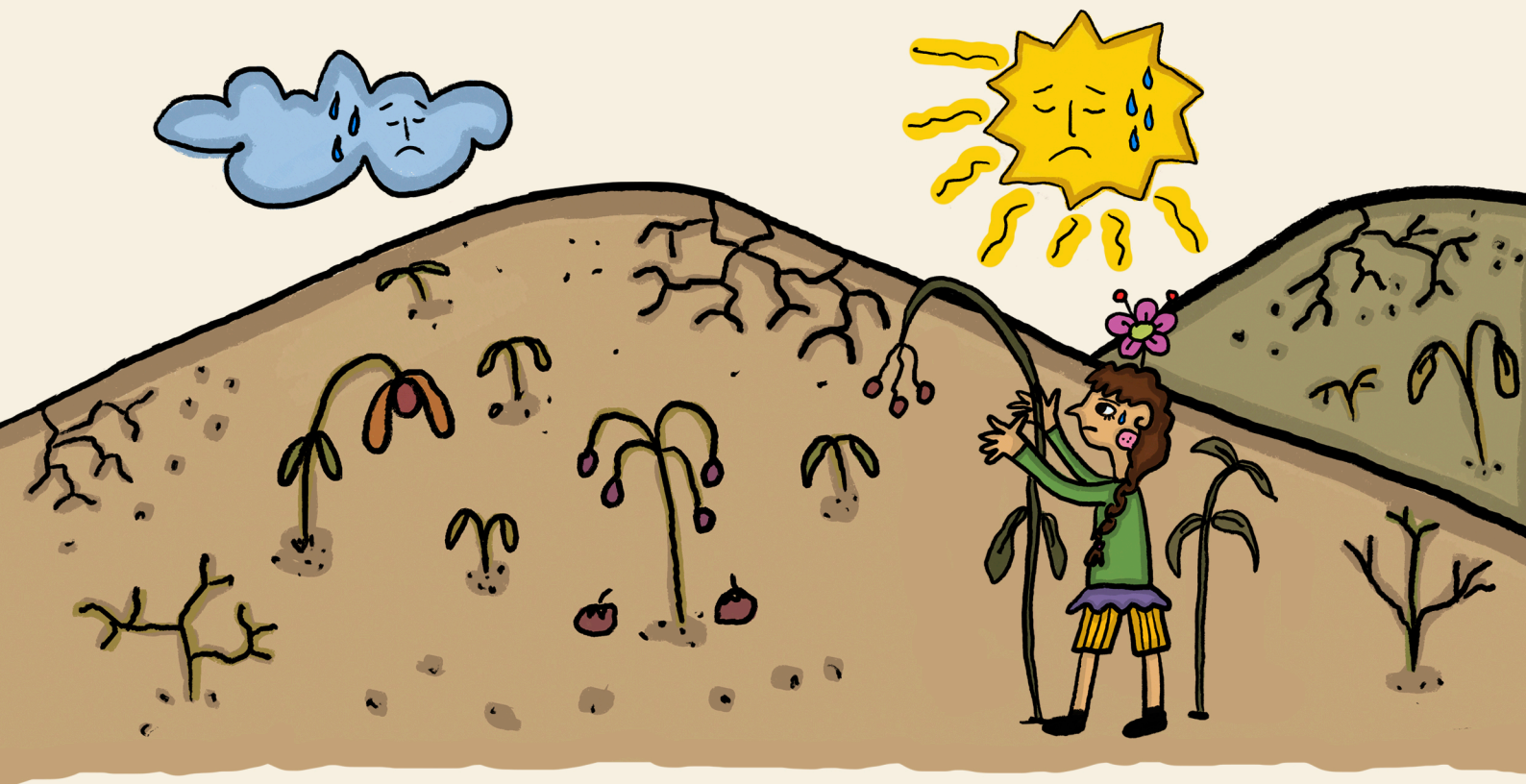
4. Erakutsi kontrasteen diren bi irudi:

- Euri garaia (berdea, hostotsua).
- Lehorte garaia (lurzoru arraildua, pitzatua).

Gida galdera: ***“Zer gertatuko litzaieke landareei, egun asko euririk gabe igaroko balira?”*** (Horri esker, naturaltasunez eginen dugu gero lotura ipuinean dagoen gatazkarekin, baina aipatu gabe).

5. Itxiera eta ipuineranzko trantsizioa

Amaitu honela: ***“Pixka bat gehiago ezagutu dugu El Salvador izeneko herrialde hau. Orain, han gertatzen den istorio bat irakurriko dugu.”***

5. Asmatu eta erein

Helburua: Zailak izan daitezkeen ipuineko gako hitz batzuk ezagutzea, ikasleek ezagutzen dituzten irudi, ekintza eta esperientziekin lotuz.

Materialak: Hitza idatzia duten hiztegi txartelak, zer ikusia duten irudiak edo marrazkiak, egiazko haziak, artaburua edota beste objektu manipulatio batzuk (aukerazkoa), “hitzen baratzea” sortzeko kartulina edo horma-irudia.

Garapena:

1. Aukeratu ipuineko hitz berriak edo konplexuak. Adibidez: milpa, ayote, komal, tina, lehortea, uzta, baratzea, itzala, hazia.

**1. eranskinean, ipuineko hitz batzuen definizioak biltzen dituen taula duzu.*

2. Aurkezpen bisuala edo manipulatioa: jarri hitzak txarteletan (edo proiektatzen dira) eta haien ondoan jarri egiazko irudi bat, marrazki bat edota objektu bat, ahal bada (hazi bat, artaburu bat, etab.).

Adibidez: Erakutsi milpa baten argazkia eta esan: **“El Salvadorren, artoa hazten den alorrean esaten diete milpa”.**

Erakutsi egiazko hazi bat “hazten den altxorra” ideiarekin lotzeko.

3. “Asmatu eta erein” jolasa

Ikasleek hitz bat duen txartel bat aukeratuko dute

Irakasleak oso pista edo arrasto erraza irakurriko du, eta taldeak asmatu behar du zer hitz den.

Asmatzean, txartela “irudimenezko baratze” batean jarriko dugu (horma-irudi bat, mahai bat, panel berde bat izan daiteke).

Idea sinbolikoa: hitz berri bakoitza da landatzen den hazi bat bezalakoa, eta gero, ipuina irakurtzen dugun bitartean, “haziko” dena.

**1. eranskinean, aukeratzen diren hitzen pistak aurkituko dituzu.*

4. Ikasleen errealitatearekiko lotura: Honelako galderak egingo dizkiezu:

“Gu bizi garen lekuan hitz horiek erabiltzen ditugu?” “Nola deitzen diogu hemen milpari? Eta komalari?” “Zer hitz dira berdinak toki guztietan Zein aldatzen dira?”

Hori lagungarria izango da kultur eta hizkuntza kontzientzia sortzeko.

5. Itxiera: txartel guztiak “erein” direnean, honela bukatu dezakezu:

“Orain, hitz horien esanahia dakigunez, ipuinean agertzen direnean ezagutuko ditugu”

B ATALA: Irakurri bitartekoa

Jarduera hauen bidez, ipuina irakurtzea jolas partekatua da, keinuz, soinu eta zirrarez beterik, arreta mantenduta eta funtsezko ikaskuntzak sendotuta.

1. Hazien Keinua

Helburua: arreta mantentzea eta hazi bakoitzak bizitza gordetzen duelako ideia sendotzea.

Materialak: ez da materialik behar

Garapena:

1. Narrazioan hazi hitza agertzen den bakoitzean, ikasleek keinu bat egingo dute, aurrez erabakitakoa. Adibidez: eskuak elkartu gauza txiki bat babestuko balute bezala eta, gero, lore bat bezala irekiko dituzte.

2. Onena da irakasleek ere keinua egitea laguntzeko eta gogoratzeko

Oharrak: hori lagungarria da entzute aktiborako eta funtsezko kontzeptu bat sendotzeko.

2. Nola sentitzen da Mariana?

Helburua: protagonistarekin empatizatzea eta emozioak ezagutzea.

Materialak: txartelak eta emozio aurpegitxoak (zoriontsua, triste, kezkatua, esperantzaduna).

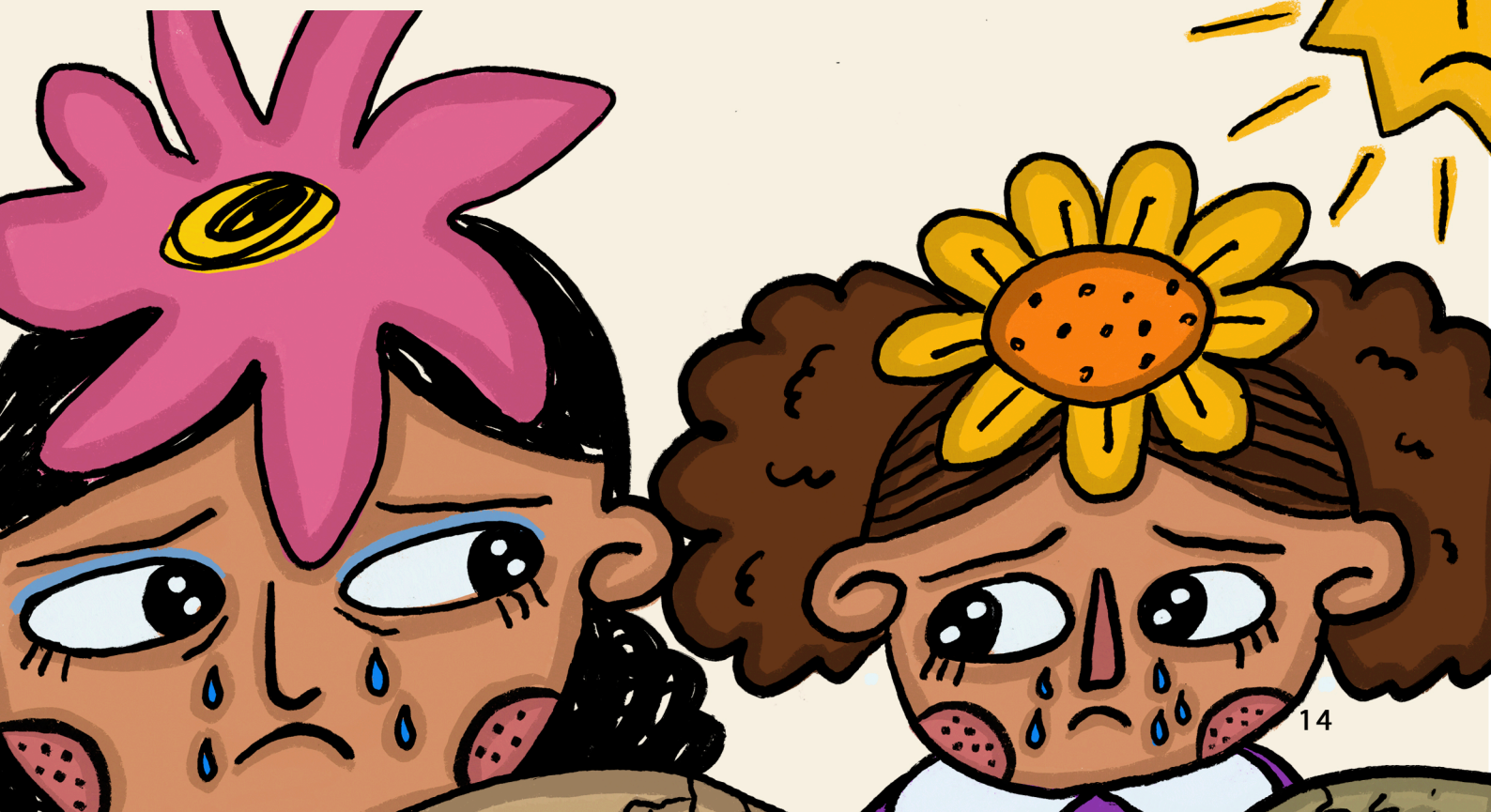
Garapena:

1. Ipuinaren une jakin batzuetan (lehortea dagoenean, elkarrekin lan egiten dutenean, uzta iristen denean), irakurketa eten eta honakoa galdetuko dugu: **“Zuen ustez, nola sentitzen da Mariana orain?”**

2. Haurrek, haien ustez dagokion emozio-txartela altxatu edo seinalatuko dute.

3. Taldeak labor azalduko du zergatik.

Oharrak: horrek emozio-hezkuntzarekin lotuko du istorioa.

3. Komunitatearen ahotsa

Helburua: Emakumeen talde lanaren balioa ikusaraztea.

Materialak: ez da behar.

Garapena:

1. Ipuinak aipatzen duenean emakumeak elkartzen direla edo elkarrekin lan egiten dutela, irakasleak taldea gonbidatuko du denek batera honakoa esatera:

“Baturik, indartsuagoak gara!”

2. Ikasleek, aldi berean, keinu bat egin dezakete (adibidez, eskuak aldameneko pertsonarekin elkartu).

Oharrak: talde lanaren eta elkartasunaren indarra transmititzen du.

4. Naturaren soinuak

Helburua: Irakurketan esperientzia murgilgarria sortzea.

Materialak: ez da materialik behar.

Garapena:

1. Hainbat elementuri soinuak egokituko dizkiegu. Adibidez:

 Haizea: goxo-goxo putz egin.

 Euria: kolpe txikiak hanketan.

 Eguzkia: “shhh” luzea esan bero gisa.

 Merkatua: ahots marmarra.

2. Irakurri bitartean, esan dezakezu soinu bakoitza noiz egin.

Oharrak: horren bidez, narrazioa bizipenezko zerbait izango da, eta lagungarria izango da ikasle guztiek parte har dezaten.

C ATALA : Irakurri ondokoa

Jarduerak pentsatuak daude ikaskuntzak finkatzeko, istorioa ikasleen errealitatearekin lotzeko eta gogoeta, ekintza eta sormena sustatzeko. Hainbat balio landuko dira, hala nola lankidetzak, lurraren zaintza, berdintasuna eta komunitateen arteko elkartasuna.

1. Hitzen zirkuitua: Marianarengandik ikasi nuen

Helburua: Ahozko adierazpena eta talde gogoeta garatzea.

Materialak: Txartelak sinboloekin edo piktogramekin, kartulina handia, ezkoak edo errotulagailuak.

Deskribapena:

1. Zirkulu batean, ikasleek elkarri esango diote ipuinaren zer zati gustatu zaien gehien eta haien ustez zer erakutsi nahi izan ote digun Marianak edo baratze emakumeek.
2. Irakasleak esaldiak horma-irudi batean erregistratuko ditu marrazkien edo piktogramen bidez. Halaber, txartel sinbolodunak erabil daitezke (ura, haziak, eguzkia, emakumeak, merkata) haurrek beren ikaskuntzak irudiekin lotu ditzaten.

Oharrak: jarduera lagungarria da hainbat balio lantzeko, hala nola gogoeta, entzute aktiboa, eta emakumezkoen eta komunitatearen jakintzen aitortza).

2. Estuak lurtean: gure baratze txikia

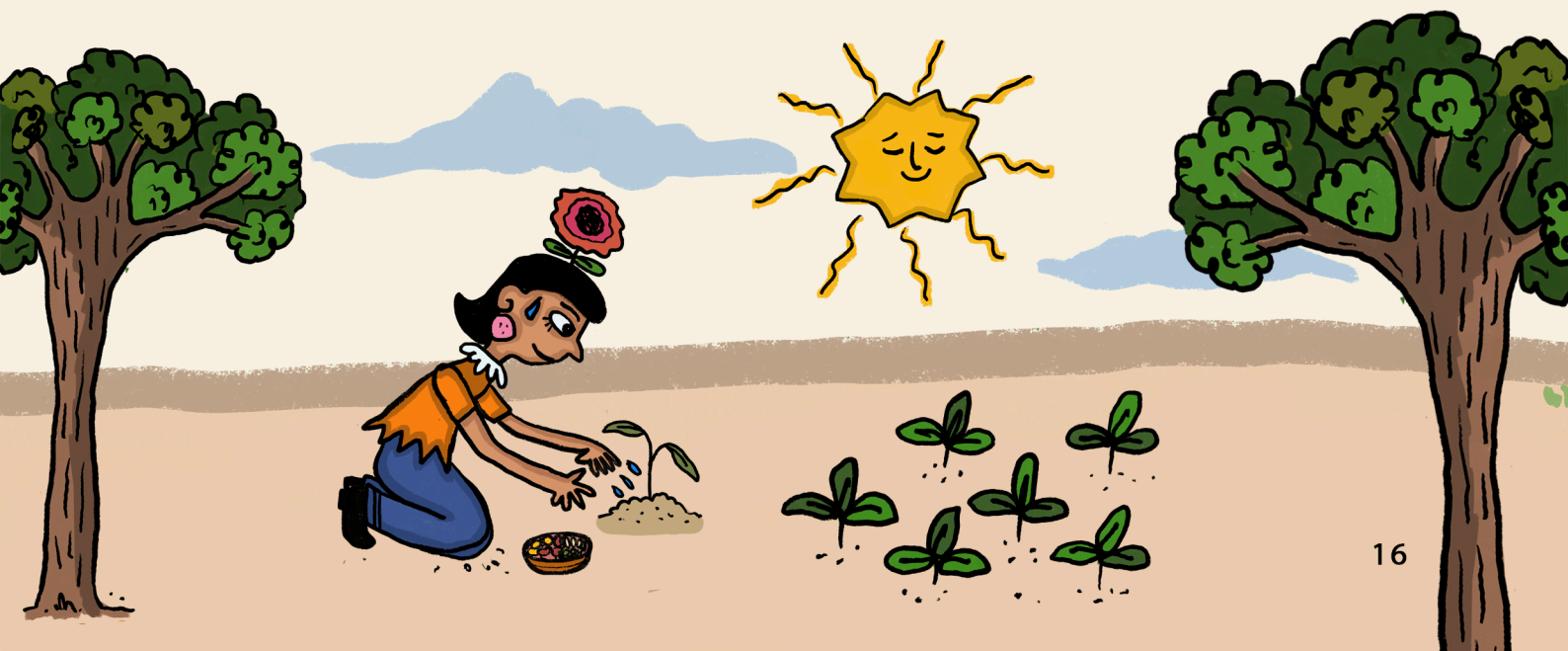
Helburua: Istorioa ekintzarekin eta tokiko ingurunearekin lotzea.

Materialak: Haziak (dilistak, babarrunak edo zaintzen errazak diren loreak), lorontziak edo botila birziklatuak, lurra, ureztontziak, landareak izendatzeko etiketak.

Deskribapena:

1. Eskola-baratze edo ikasgelako baratze txiki bat sortzea (lurtean, lorontzietan edo botila birziklatuetan).
2. Ikasleek haziak erein, ureztatu eta nola hazten diren ikusiko dute; prozesua lotuko dute Mariana eta Juanarengandik ikasitakoarekin. Landare bakoitzak balio bat irudika dezake: elkartasuna, pazientzia, lankidetzak, itxaropena...

Oharrak: hainbat gai lantzen dira, hala nola jasagarritasuna, ardura, lankidetzak eta behaketa zientifikoa.

3. Baratzeko emakume jakintsuak

Helburua: Emakumeek lurraren zaintzan eta ezagutzaren transmisioan betetzen duten eginkizuna ikusaraztea.

Materialak: Koloretako paperak, aldizkari zaharrak, guraizeak, itsasgarria, oihalak edo material naturalak (hostoak, hazi lehorrak, loreak).

Deskribapena:

1. Ikasleek ipuineko emakumeetako bat aukeratuko du (Juana, Rosa edo mendia) eta marrazki, collage edo antzezpenaren bidez irudikatuko du.
2. "Irudimenezko elkarrizketa" bat egin dezakegu: **"Zer aholku emango nituzke baratzea zaintzeko edo komunitateari laguntzeko?"**.
3. Taldean, emakumeak beste emakumeekin partekatuko lukeen aholku edo ideia berri bat asmatuko dute.

Oharrak: hainbat balio lantzen dira, hala nola berdintasuna, antzinako jakintzekiko errespetua, emakumezkoen lanaren eta lan komunitarioaren balorazioa.

4. Baratzetik merkatura; jolas sinbolikoa

Helburua: Talde lanaren, bidezko trukearen eta kontsumo arduratsuaren balioa ulertzea.

Materialak: saskiak, paperezko frutak eta barazkiak edo jostailuzkoak, etiketak prezio justuekin, mantelak edo kutxak, mandarrak eta txartel roldunak (emakume nekazaria, saltzailea, bezeroa, etab.).

Deskribapena:

1. Antolatu "baratzeko merkatu" bat ikasgelan. Talde bat emakume nekazariak izango da, eta beste bat, familia erosleak
2. Jolastu bitartean, mintzatuko gara elikagaiak ekoizten dituztenen lana baloratzeak duen garrantziaz, bai eta zuzentasunez partekatzeak duen garrantziaz ere.

Oharrak: hainbat balio lantzen dira, hala nola justizia. lankidetzaz, enpatia, pentsamendu kritikoa eta ekonomia solidarioa.

5. Etorkizuna duten haziak: horma-irudi kolektiboa

Helburua: Ikaskuntzak sintetizatzea eta lurra eta pertsonak zaintzeko konpromisoa sustatzea.

Materialak: kartulina handia edo horma-irudia, hazi formako paperak, margoak, guraizeak, itsasgarria, El Salvadorreko irudiak.

Deskribapena:

1. Horma-irudi edo kartel handi batean, haur bakoitzak "hazi" bat marraztu edo idatziko du planeta zaintzen edo hobeki elkar bizitzen lagunduko duen ideia edo ekintza batekin. Adibidez, "Landareak ureztatuko ditut", "Nire jostailuak partekatuko ditut", "Ez dut zaborrik botako", "Nire lagunei lagunduko diet".

2. Horma-irudiaren izenburua haxe izan daiteke: **"Gure sustrai sendoak"** eta El Salvadorreko koloreekin eta motiboekin apaindu daiteke.

Oharrak: jardueraren bidez, ikasleen ideia nagusiak jasoko dira. Hainbat balio lantzen dira, hala nola herritartasun globala, kontzientzia ekologikoa, gizarte eta ingurumen konpromisoa.

6. Nire mundua eta Marianarena

Helburua: Ulertzea, errealitateak ezberdinak izanik ere, pertsona guztiok behar eta desio berdinak ditugula: elikatu, zaindu, ikasi eta elkar bizi.

Materialak: Munduko mapa edo lur-globoa, kartulina handiak, koloretako paperak, ezkoak, aldizkari irudidunak, itsasgarria, guraizeak. Hainbat garraiobideren, urtaroen, janari tipikoen, etab. argazkiak edo piktogramak.

Deskribapena:

1. Munduaren mapa bat edo lur-globo bat erakusten da, eta El Salvador eta Nafarroa (edo ikasleak dauden eskualdea) non dagoen kokatzen da.

2. Distantziaren erreferentzia adierazteko, bidaia erabil daiteke. Galdetu ikasleei: **"Zer garraiobidetan bidaiatu ahal izango litzateke El Salvadorrera? Zuen ustez, zenbat denbora behar da hegazkinez iristeko? Zenbat gauza egiteko denbora ematen digu 13 ordutan?"** Hegazkinean ibiltzen den pertsona edo ikasle baten adibidea eman daiteke, eta, bitartean, denbora horretan zenbat gauza egiteko astia dugun sinbolizatu: lo egin, gosaldut, hortzak garbitu, eskolara joan... harik eta pertsona hori El Salvadorrera iristen den arte.

3. Taldeak hitz egingo du bi lekuetan antzekoak eta desberdinak izan daitezkeen gauzei buruz: **“Nolakoak dira etxeak? Zer jaten dugu? Zer jolas ditugu? Nolakoa da klima?”**

4. Ondoren, lekuak bereizteko jarduera plastiko bat egingo dugu: leku bakoitzerako espazio bat adieraziko dugun kartoï mehe edo kartulina batean, edo mapan, lerro bat marraztu eta herrialde horiek argi eta garbi seinalatuko ditugu.

5. Hainbat gai landu daitezke, hala nola leku bakoitzean zer urtaro den, urteko une horretan zenbat arropa berogarri behar duten, leku bateko eta besteko elikagaiak, mendiak edo natura nolakoak diren, zer musika entzuten duten, nolakoa den merkatua leku batean eta bestean. Horretarako, argazkiak edo piktogramak erabil daitezke, edo maparen bi aldeetan marraztu.

6. Azkenean, gogoeta egingo dugu Marianak egin nahi dituen gauzei buruz, bai eta haurrek partekatzen dituzten gauzei buruz ere. Ahal den neurrian, munduko herri guztiak lotuta daudela izango dugu gogoetagai eta gure ekintzek beste leku batzuk zaindu (edo kaltetu) ditzaketela.

Oharrak: *Jarduera honetan eta hurrengoan, funtsezkoa izango da Hegoaldeko herrialdeei buruzko ikuspegi positiboan oinarrituta lan egitea, beste bizimodu eta kultura batzuek eskaintzen diguten aberastasunera hurbilduta eta jarrera paternalistetan erori gabe.*

Jarduera honen bidez, herritartasun globalari berez dagozkion balioak lantzen dira: kultur aniztasunarekiko errespetua, enpatia, elkarren mendekotasunaren zentzua, eta elkartasun globala.

7. El Salvadorrekin lotuko gara

Helburua: Tokiko testuinguruaren eta testuinguru globalaren arteko lotura sustatzea, beste errealitate batzuekiko enpatia eta ikusmina garatuz.

Materialak: Irudiak edo bideoak (ONAYk emandakoak edo baliabide publikoak), munduko mapa edo Latinoamerikako mapa, lur-globoak edo haur atlasak. ONAYk “Siwatl: emakumeak aldaketak lantzen” proiektuko landa eremuko emakumeen bideoak utzi dizkizue eskura, gure ipuina horretan inspiratua baitago.

Deskribapena:

Partekatu nekazaritza jasangarrian ari diren El Salvadorreko landa eremuko komunitate horiei buruzko irudiak edo bideo laburrak.

2. Ondoren, gonbidatu ikasleak gogoeta egitera: **“zer gauzak dute antza gure bizitzarekin? Zer da desberdina? Zer ikas genezake haietatik?”**

Oharrak: bukatzeko, hainbat balio lantzen dira, hala nola enpatia, kulturartekotasuna, herritartasun globala, elkartasuna.

8. Ebaluazioa

Hezkuntza-proposamen honetan, ebaluazioa prozesu **jarraitu, hezigarri eta parte-hartzailea**, da, eta bideratua dago ez soilik ikaskuntzak egiaztatzerara, baita esperientziak, jarrerak eta eraldakuntza prozesuak baloratzera ere.

Kontua ez **da emaitza itxiak neurtzea, baizik eta behatzea**, laguntzea eta hausnartzea ikasleek nola eraikitzen duten esanahia, nola inplikatzeko diren eta nola lotzen diren emozionalki ipuinaren balioekin.

Ebaluazioak honakoak ditu ardatz:

✿ **Prozesua:** ikasleen parte-hartze aktiboa, lankidetzak, jakin-mina, errespetua eta adierazmena.

✿ **Balioak:** enpatia, lankidetzak, lurraren zaintza, emakumeen lanaren balorazioa eta kontzientzia globala.

✿ **Ikaskuntza esanguratsua:** Marianaren istorioaren eta ikasleen bizitzaren, ingurunearen eta eguneroko ekintzen arteko lotura.

Irakasleak **laguntzaile eta behatzaile**, arituko dira, adierazpen libreko, entzuteko eta elkarriketarako guneak eskainiz. Ebidentziak **behaketa zuzenaren, erregistro anekdotikoaren, marrazkien, argazkien edo hurrekiko elkarriketa txikien** bidez jaso daitezke.

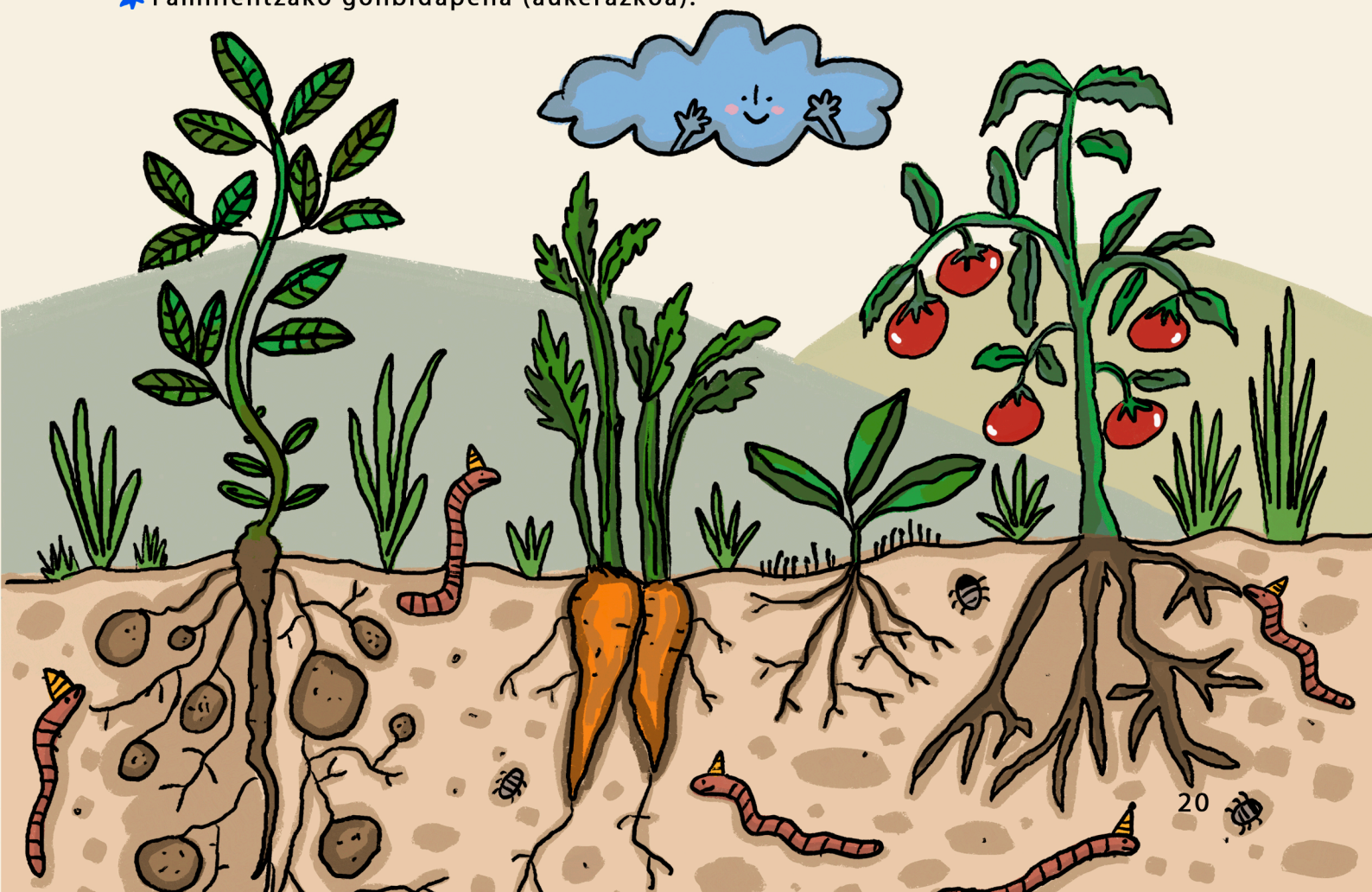
Jarduera gomendatuak:

★ Itxierako batzarra: **Zer ikasi dugu Marianako baratzetik?**

★ Ebaluazioa, emozio-piktogramen edo emozio-txartelen bidez

★ Lanen erakusketa (haziak, marrazkiak, prozesuaren argazkiak).

★ Familientzako gonbidapena (aukerazkoa).

1. Eranskina

	ZER DA?	ARRASTOA	IRUDI IRADOKIA
HAZIA	Landare baten zati txiki bat, zainduz gero hazi daitekeena.	"Hazi txiki batetik landare handi bat sor daiteke."	Hazia esku batean/hazia ernamuintzen.
BARATZEA	Barazkiak, frutak eta landare jangarriak landatzeko leku bat.	"Baratzean lurra zaintzen dugu, elikagaiak eman diezazkigun."	Baratze bat landare, lanabes eta ildoekin.
MILPA	El Salvadorren artoa ereiten den lurretarako erabiltzen den izena da.	"Milpan arto landare altuak hazten dira."	Arto altu eta berdeko soroa
AYOTE	Kalabaza biribil eta handi bat, El Salvadorreko janarian asko erabiltzen dena.	"Ayotea bere hosto handien azpian ezkutatuta hazten da."	Kalabaza berdea edo laranja hosto zabalen artean.
KOMAL	Plantxa biribil bat da, tortillak eta beste elikagai batzuk prestatzeko.	"Komalean Marianaren amatxok egiten dituen tortillak berotzen dira."	Komala su gainean tortillekin.
TINA	Euri-ura gordetzeko ontzi handi bat, gero ur hori erabili ahal izateko.	"Tinan, emakumeek ura gordetzen dute baratzerako."	Buztinezko tina handia.
LEHORTEA	Luzaroan euririk ez egitea. Lurra lehortu egiten da eta landareak nekez hazten dira.	"Lehortearen ondorioz, baratzea are gehiago zaindu behar da."	Lur arraildua, eguzki berogarria.
UZTA	Hazi diren frutak eta barazkiak biltzeko unea da	"Uzta da elikagaiak merkatura eramaten ditugunean."	Barazkizbetetako saskia.
ITZALA	guzkia zuzenean iristen ez den lekua. Lagungarria da landareak ez erretzeko.	"Zuhaitzek itzala ematen dute eta baratze babesten dute."	Zuhaitza landareen gainean itzala ematen.
SUSTRAIAK	Lurraren azpian dagoen landare zatia da, landareari gogor eusten diona.	"Sustraiak ura bilatzen dute eta landareari bizitzen laguntzen diote."	Lurraren azpian, sustrai nabarmenak.
KOMUNITATEA	Leku berean bizi diren eta elkar zaintzen duten pertsona talde bat.	"Komunitateak elkarrekin lan egiten du lurra zaintzeko."	Pertsonak elkarlanean, herri txikia.
EURI URA	Zerutik erortzen den ura; gorde daiteke, ondoren erabiltzeko.	"Euri-urarekin, landareak ureztatzen dituzte lehorte dagoenean."	Euri tantak ontzi batean erortzen.

Jarduera Gida MARIANAREN Baratzea 🍅

